

Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Üzerine Teknik Öneriler

Lütfi Özcan, Osman Torun

Çukurova Üniversitesi

Ziraat Fakültesi

Zootekni Bölümü

Hayvan Yetiştirme ve Islahı Anabilim Dalı

01330 Adana

1. Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Genetik Islah Stratejileri

1.1. Koyunda Genetik Islah Stratejileri

Koyun yetiştiriciliğinde genetik ıslah planlamasında devlet, başlıca iki ana amaca yönelik olarak çalışmalarını sürdürmelidir. Bunlardan birincisi, yerli koyun ırkları ve soylarının saf yetiştirme ile korunması ve geliştirilmesi etkinliğidir. Yerli koyun ırklarımızdan Kıvırcık, Dağlıç, Güney Karaman, Herik ve Tuj gibi genotipler ağır tehdit altındadırlar. Sakızın saf örneklerini bulmak neredeyse olanaksızdır. Akkaraman, Morkaraman, İvesi ve İmroz gibi ırklar üzerinde bir tehdit yok gibi gözükmetedir. Ancak yakın gelecekte melezleme çalışmalarının yoğun bir şekilde devreye girme olasılığı bu ırkları bile zor durumda bırakabilir. Yerli ırkların korunması ve geliştirilmesi kapsamında, kamuda İvesi ve Kangal tipi Akkaraman larla yapılan ıslah etkinlikleri örnek olarak verilebilir. Diğer yandan yerli koyun ırklarımızın verim özellikleri bakımından büyük bir değişime sahip olduğu bilinmektedir. Bu açıdan da yeni araştırmalara gerek vardır.

Devletin, genetik ıslah etkinliklerinde ikinci temel görevi, iç ve dış kaynaklı genotipler yardımıyla, bölgelerinin doğal, ekonomik ve sosyal koşullarına uyumlu yeni koyun tiplerinin oluşturulması çalışmaları olmalıdır. Bu bağlamda yakın bir geçmişe kadar devlet, Türkiye Üniversiteleri Ziraat Fakülteleri eşgüdümünde, genelde birleşim (kombinasyon) melezlemesinden yararlanarak kimi yeni koyun tipleri oluşturmuştur. Bunlar arasında, Trakya, Güney Marmara, Ege ve İç Batı Anadolu Eşiği için oluşturulan Türkgeldi, Tahirova, Sönmez

ve Acıpayam gibi sütçü tipler ile Menemen gibi etçi tipler, Orta Anadolu Bölgesi için Ile de France x Akkaraman gibi etçi tipler sayılabilir. Bununla birlikte, özellikle 1980 li yıllardan sonra Türkiye de egemen olan neo-liberal yaklaşımlar, kamunun koyun ıslah çalışmalarını etkilemiştir. Koyun tiplerinin oluşturulduğu tarım işletmeleri, günümüzde özelleştirme yada kiralama kapsamına alındığı için görevlerini yapamaz durumuna getirilmişlerdir.

1.2. Küçükbaş Hayvan Islahında Teknik Örgütlenme

Koyun-keçi ıslahında başlıca teknik düzenlemeleri; damızlık dışalım ve üretimi, yapay tohumlama (YT) ile test ve veri organizasyonları olarak sıralayabiliriz.

Türkiye de yeni koyun tipleri elde etme çalışmalarında kullanılmak üzere gelecekte de kimi kültür ırklarının dışalım zorunludur. Koyun gen dışılımında, dondurulmuş koç spermasında elde edilen başarı şimdilik istenilen düzeyde olmadığı için dondurulmuş sperma alımından daha çok damızlık koç ve koyun üzerinde durulmaktadır. Bu gen kaynakları, en öncelikle kamu çiftliklerine getirilmeli ve bunlardan yeni tipler oluşturulmalıdır. Kamu kurumlarında oluşturulan yeni tiplerin hızla yaygınlaştırılmasında ise saha düzeyinde kızgınlığın toplulaştırılması ile YT dan yararlanılmalıdır. YT taze sperma ile yapılabilir. Koyun ıslahı için devletin kuracağı test ve veri organizasyonu ise, bölgesel olmalı ve çekirdek sürü düzeniyle yapılmalıdır. Bölgelerdeki devlet tarım işletmeleri çekirdek ve test sürülerini barındırmalı, özel damızlıkçı işletmeler ise kısmen test sürüsü, olarak görev yapmalıdır. Üretim

işletmeleri, damızlık gereksinimlerini özel damızlıkçı işletmelerden karşılamalıdır.

Keçi yetiştiriciliğinde ise damızlık gereksinimleri karşılamak üzere Saanen ile birlikte diğer sütçü genotiplere gerek vardır. Dışalımı yapılan bu genotipler ile yeni tiplerin eldesi planlanmalıdır. Damızlık dışalımında canlı hayvan kadar, dondurulmuş teke sperması üzerinde durulmalıdır. Bunun nedeni, teke spermasıyla sağlanan gebelik oranının dondurulmuş koç spermasına göre tatminkar sonuç vermesidir. Keçi ıslahında da saha düzeyinde kızgınlığın toplulaştırılması ile YT üzerinde durulmalıdır. Aslında son yıllarda özellikle Batı Anadolu da İzmir, Çanakkale, Balıkesir ve Manisa illerinde süt keçiciliğine karşı giderek artan bir talep vardır. Bu işletmelerin damızlık gereksinimlerinin karşılanmasında YT dan mutlaka yararlanılmalıdır.

1.3. Küçükbaş Hayvan Islahında Yasal Düzenlemeler

Damızlık Koyun-keçi Yetiştiriciler Birliği Sözleşmesi, 2001 yılında yayınlanmış, buna bağlı olarak illerde Birlikler kurulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, koyun ve keçi yetiştiriciliğiyle bağlantılı olarak mera yasası ve birlik sözleşmesinde değişiklik yapılmalıdır. Yasal değişiklik konusunda neler olabileceği ileride anlatılacaktır. Diğer yandan ıslahla ilgisi açısından YT yasasında da mutlak yeni yaklaşımlara gereksinim vardır. Türkiye de YT yasasında kimi kısıtlar vardır. Bu kısıtların başında YT sorumluluğunun salt veteriner hekimlere verilmiş olması konusu gelmektedir. Bu durum, sığır yetiştiriciliğinde olduğu üzere koyun ve keçi yetiştiriciliğinde de YT hizmetini ve yaygınlaştırılması engellenmektedir. Yapılması gereken en ivedi iş, kamu denetimli kurslardan geçmek koşuluyla YT yapma sorunluluğunun ilgili meslek gruplarına ve çiftçilere verilmesidir. Bu konuda tutuculuğa gerek yoktur.

1.4. Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Meralandırma ve Besleme Stratejileri

Çayır ve meralar, koyun ve keçiler için en ucuz yem kaynağıdır ve tür özelliklerinden dolayı bütün dünyada olduğu üzere Türkiye de de küçükbaşların yem gereksinimleri büyük ölçüde çayır ve meradan karşılanır.

Türkiye meraları, üç ana grupta incelenebilir. Birinci grup, Doğu Anadolu ve Karadeniz Meralarıdır. Bu meralar, %50-60 oranında bitki örtüsü ile kaplıdır, uzun boylu ve buğdaygil bitkilerinden oluşur. Özellikleri açısından sığır otlatmaya uygundur. İkinci grup meralar, İç

Anadolu ve Güneydoğu Meralarıdır ve %10-15 oranında bitki örtüsü içerirler. Bu meralarda bitkiler genel olarak seyrek yapılı, kısa boylu ve ömürlü, geniş yapraklı ve dikensi yapıdadırlar. İç Anadolu ve Güneydoğu Meralarının taban arazileri sığır, diğer kesimleri ise koyun ve keçi otlatmaya uygun özellik taşırlar. Üçüncü grup olan Sahil Meraları (Marmara-Ege-Akdeniz) meraları ise, %25-30 oranında bitki örtüsü ile kaplıdır. Bitki örtüsünde ağırlıklı olarak baklagil-buğdaygil yem bitkileri vardır. Sahil meralarında karışık hayvan türleri otlatılabilir.

Türkiye de son 50 yıl k süreç içerisinde koyun ve keçi başına düşen mera alanlarında önemli miktarlarda azalmalar olmuştur. Aynı zamanda meraların ot verimleri ve kalitesi de düşmüştür. Bu nedenle Denetimli ve Dengeli Otlatma Türkiye mera yönetiminin en önemli konusudur. Bu konunun hukuksal alt yapısını oluşturmak amacıyla 1998 yılında kabul edilen Kamu Meraları, Yaylak ve Kışlaklar Yasası ya da kısaca Mera Yasası kapsamında komisyon ve teknik ekiplerin mera tespit, tahdit ve tahsis işlemleri devam etmektedir. Bunlar tamamlanınca mera amenajmanı konusunda yaptırımlar başlayacaktır. Bununla birlikte mera fonunun ve mera alanlarının amaç dışı kullanımından dolayı ortaya çıkan sorunlar gibi nedenlerle Mera Yasası nda amaçlanan konuların gerçekleştirilmesinde önemli aksaklıklar ortaya çıkmış bulunmaktadır. Diğer yandan, Mera Yasası nda, özellikle orman içi ve kenar meraların denetimli olmak koşuluyla melez sütçü keçilerin yararlandırılmasına tahsis edilmemesi ve yetiştirici birliklerinin mera komisyonlarında temsil edilmemesi gibi önemli eksikliklerin olduğu söylenebilir.

Türkiye meralarının ıslahı için geçecek süre ve hayvan sayısı göz önüne alındığında, kaba yemin karşılanmasında özellikle ikinci ürün (yazlık ve kışlık) yem bitkileri yetiştiriciliğinin özendirilmesine gereksinim vardır. Buna ek olarak, hayvan yetiştiriciliğinin kaba yem gereksinimini karşılamak üzere Yem Ofisi modelinin kurulması gündeme getirilmelidir.

Diğer yandan, özellikle koyun ve melez süt keçisi yetiştiriciliğinde besleme düzeninde değişiklik yapma zorunluluğu vardır. Bölgelerimiz için kritik besleme dönemlerini belirleyip ek yemlemeye geçilmelidir. Ek yemlemeyle kuzu ve oğlak ölümleri büyük ölçüde azaltılabilir. Bunların yanında özellikle Doğu Anadolu Bölgesi nde geç kesimin önlenmesiyle, et veriminde önemli artışlar sağlanabileceği gibi, meralar üzerinde otlatma baskısı da kalkabilir. Batı Anadolu Bölgesi nde ise tam tersine, besiyle erken kesim engellenmelidir.

1.5. Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Sağlık-Korumada Temel Stratejiler

Türkiye de diğer hayvan türlerinde olduğu üzere koyun ve keçi de karlılığı azaltan en önemli konuların başında hastalıklar gelmektedir. Hastalıklar, genellikle genç kuzu ve oğlaklarda ölüm oranlarını yükseltmekte, anaçlarda da önemli verim kayıplarına neden olmaktadır.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde de sağlımdan daha çok, sağlık koruma önlemlerine özen göstermenin gerekli ve ekonomik olduğu görülmektedir. Bu amaçla öncelikle hayvanlara ve insanlara bulaşan hastalıklardan korunmak için etkin bir aşılama programı geliştirilmelidir. Türkiye de özellikle yaygın olarak gözlemlenen şap, şarbon, malta humması, enterotoksemi ve ektima gibi hastalıklara karşı aşılama bölge dikkate alınarak yapılması zorunlu duruma getirilmelidir. Aşılama, küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin gelir durumları dikkate alındığında, parasız yapılmalıdır. Hastalıklar kadar önemli verim kayıplarına ve ölümlere neden olan asalaklara karşı da etkin bir savaşım planlanmalıdır. Bu amaçla koyun ve keçi yetiştiriciliğinin egemen olduğu birimlerde (köy, mezra ya da beldelerde) ortak banyolukların yapımı gerçekleştirilmelidir.

Türkiye de koyun ve keçilerde hastalıkların yayılmasında önemli bir etmen de kaçak hayvan hareketleridir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi nde son yıllarda, doğu komşumuz olan İrandan yığın olarak gözlemlenen koyun girişleri mutlaka denetim altına alınmalıdır. Bunun yanında, canlı hayvan, sperma ve hayvansal ürünlerin dışalım ve dışatımı ile transit geçişlerinde ilgili bakanlıklar arası eşgüdüm sağlanmalı, tahaffuzhaneler yeniden etkin kılınmalıdır.

Kesimhaneler ve mezbahalar, uluslararası standartlara uygun bir şekilde yeniden ele alınmalı, kaçak hayvan kesimleri engellenmelidir.

Sonuç olarak etkin bir sağlık koruma programı (SKP) devreye sokulmalıdır. SKP için Önder Çiftçi, Uzman Veteriner Hekim, Zooteknist ve Kayıt Sistemi ne gereksinim vardır. Ancak, bu program, devlet politikası durumuna getirilerek, onun denetiminde ve desteğinde yürütülmelidir.

1.6. Küçükbaş Hayvan Islahında Teknik Örgütlenme

Türkiye de Cumhuriyet yönetimleri; koyun ve keçi türünün ıslahında kimi önemli atılımlar yapmıştır. Bu amaçla Tarım ve Köyşleri Bakanlığı,

üniversiteler ile işbirliği yaparak kimi kurumların da desteğiyle yerli ırkların ıslahı, yeni koyun ve keçi tiplerinin oluşturulması doğrultusunda çalışmalar düzenlenmiştir. Bu konuda özellikle üniversitelerin üzerine düşen sorumlulukları gereğince yerine getirdiği söylenebilir. Bununla birlikte, birçok nedenlerle koyun ve keçi yetiştiricisiyle yeterli organik bağ kurulamadığı ve yetiştirici de ekonomik örgütlenmesi yanında teknik örgütlenmeyi başaramadığı için, koyun ve keçilerin birim hayvan başına ortalamalarda önemli artışların olmadığı görülmektedir.

Teknik anlamda da çözüm, Yetiştirici Birlikleri nin yapacağı çalışmalardan geçmektedir. Burada bir önemli noktayı yinelemekte yarar vardır. Türkiye de diğer yetiştiricilik dallarından daha yüksek düzeyde koyun ve keçi yetiştiricilerine devletin desteğine gerek vardır. Daha öncede belirtildiği üzere Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği Sözleşmesi, 2001 yılında yayınlanmış, buna bağlı olarak başta İzmir olmak üzere Ege ve Marmara Bölgesi nde birkaç ilde de yetiştirici birlikleri kurulmaya başlanmıştır. Merkezi Üst Birlik henüz gerçekleşmemiştir.

Yetiştirici Birliklerinin temel görevi, AB ve diğer ülkelerde ıslahın düzenlenmesi olduğu halde, Türkiye de birlik sözleşmesinde, ıslah konularıyla ekonomik sorunların birlikte ele alındığı gözlemlenmektedir. Birliklerin her iki işlevi, başarıyla yürütmesi kanımızca olanaklı değildir. Bu nedenle birlik sözleşmesinin yeniden düzenlenmesinde yarar vardır. Düzenlemede dikkate alınması gereken başlıca konular şunlar olabilir; Birliklere salt ıslah etkinliğiyle ilgili görevler verilmelidir. Sözleşmede, üye olan yetiştiricilerle üye olmayan yetiştiriciler arasında kamunun desteği bakımından bir ayırım konmamıştır. Mera Yasası bağlamında oluşturulan birimlerde Birliklere görev verilmemiştir. Sözleşmede koyun ve keçi türü birlikte ele alınmıştır. Bu iki tür yakın olmakla birlikte kimi konular bakımından aralarında ayrımlar vardır. Birliklerin, ilgili fakülteler ve araştırma kurumlarıyla birlikte çalışmaları için yaptırım bir düzenleme yoktur. Yetiştirici Birlikleri nin, kamuyla birlikteliğinde bir yaptırım söz konusu değildir.

Şimdiki durumda, koyun ve keçi yetiştiricilerinin birliklere üye olma oranı ve hızı son derece düşüktür. Bu durumun giderilmesi için ilk aşamada yapılması gereken iş; yetiştiricilerdeki vergi korkusunun giderilmesidir. Yetiştiriciler, vergi korkusuyla üye olmaktan kaçınmaktadırlar. Diğer taraftan devlet, sığır birlikleri için yapılan destekleri, koyun ve keçi yetiştiricileri birlikleri için de yapmalıdır.

Anlaşılabildiği üzere Damızlık Koyun-Keçi Yetiştirici Birlikleri kuruluş aşamasındadır. Ancak sorumlulukları büyüktür. Devlet, ilk aşamada destekleri verirken, birlikler de önce üyelerine ait hayvanlarını numaralamalı, çok basit kayıtları tutmaya başlamalıdır. Bu arada en yakınlarındaki üniversiteler ile ortak protokoller imzalayarak işbirliğine gitmelidirler.

Küçükbaş hayvan ıslahının etkili bir şekilde yürütülmesinde; araştırma, damızlık üretme ve yayım etkinliklerini üstlenmiş kamu kurumlarıyla, örgütlenmiş yetiştiriciler, bir başka deyişle Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiriciliği Birliği arasında sağlıklı işleyen bir organizasyon oluşturulması zorunludur. Bu birliktelik bölgesel ve ulusal düzeyde sağlanmalıdır.

2. Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği nin Geliştirilmesine Yönelik Ekonomi Politika Önerileri

2.1. Üretim Politikaları

Türkiye de koyun ve keçi yetiştiriciliğinin geliştirilmesinde, teknik önlemlerle birlikte üretim politikalarına devletin doğrudan ve dolaylı yapacağı müdahaleleri önemli rol oynayacaktır. Üretim politikaları içinde, kısa dönemde, et, süt, yapağı ve tiftik gibi ürünlerin fiyat oluşumunda desteklemelerin ve düzenlemelerin yapılması zorunludur. Kısa dönemde söz konusu olacak destekleme ve düzenlemeler, AB ülkelerinde olduğu üzere Ortak Piyasa Düzenleri (OPD) ne benzer bir şekilde gerçekleştirilebilir. İlgili bölümde, AB ülkelerinde koyun ve keçi eti fiyat oluşumunda; temel fiyat, haftalık ortalama ağırlık fiyat, müdahale fiyatı, özel depolama yardımları, çeşitli prim uygulamaları, üçüncü ülkelerle ticarete gümrük vergileri ile dış satım iadesi uygulamaların olduğu, son dönemde ise ağırlıklı olarak prim uygulamasına geçildiği belirtilmiştir.

Koyun ve keçi eti fiyat oluşumunda benzeri destek ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesiyle, üretimin hızla iyileştirilmesi söz konusu olabilecektir. Böylelikle iç tüketim yanında dışsatımda da önemli artışların olabileceği beklenmelidir.

Koyun ve keçi sütünün de fiyat oluşumunda benzer sistem önerilebilir. Diğer yandan, Ulusal Süt Kurulu yapısı içinde alınması düşünülen Damızlık Koyun-Keçi Yetiştirici Birlikleri nin merkez birliklerini ivedilikle kurmaları gerekmektedir.

Türkiye de yapağı, tiftik gibi hayvansal lifler ile koyun ve keçi derilerinde fiyat oluşumunda, yine AB benzeri uygulamaların gerçekleştirilmesi

zorunludur. Dünya merinos fiyatlarının çok düşük olması ve tiftik işlemede teknolojik transferin olmaması gibi nedenlerle bugün anılan liflerde bir destekleme genelde yoktur. Bununla birlikte, ileri de çıkması olası dışalım çıkmazları dikkate alınarak bu ürünler açısından da yerli üretimin desteklenmesi şarttır.

Koyun ve keçi yetiştiriciliğinde üretimi artırmak için, fiyat yolu ile desteklemelerin sürdürülmesiyle birlikte, orta ve uzun dönemde yapısal değişimlere gerek vardır. Bu amaca yönelik olarak; küçük ve dağınık işletmelerin büyümesi ve birleştirilmesi, bu işletmelerin süt ve et tipi küçükbaş hayvan yetiştiriciliği şeklinde uzmanlaşmış işletmeler durumuna dönüştürülmesi, anılan işletmelerin girdilerinin sağlanması ve işlenmesinde kooperatifler şeklinde örgütlenerek üreticilerin aynı zamanda sanayici olması gibi konular sıralanabilir.

Diğer yandan üretim politikalarını yönlendirmek üzere yasal düzenlemelere de gerek vardır. Bunların neler olabileceği daha önceki bölümlerde anlatılmıştı. En önemlileri olarak, meraların kullanımı ve yönetimi, YT ve Birlik in görev kapsamında yapılması gereken düzenlemeler sayılabilir. Bunların yanında önemli bir konu da; bitkisel üretimde olduğu gibi hayvansal üretimin yönlendirilmesindeki yetki ve sorumluluk karmaşasını sona erdirecek bir yasal düzenlemeye gereksinim duyulduğudur. Bu yasal düzenlemeyle tarıma yönelik bütün yetki ve sorumluluk, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı yapısında toplanmalıdır.

2.2. Pazarlama Politikaları

Türkiye de, koyun ve keçi ürünlerinin üretiminden tüketiciye ulaşımına kadar geçen süreç içinde, yatay ve özellikle dikey bütünleşmeye dayalı bir örgütlenme modeli gerçekleştirilmelidir. Böyle bir örgütlenme modeli, üretimi artıracak gibi pazarlamada da üreticiyi ve tüketiciyi koruyacaktır. Bu modelin adı, AB ve diğer ülkelerde olduğu üzere Tarımsal Amaçlı Kooperatiflerdir. Bu kooperatifler, salt üretim aşamasında değil, ürünlerin işlenmesi ve pazarlamasında da belirleyici etken olacaklardır. Bu şekilde koyun ve keçi yetiştiriciliğinden sağlanan katma değer büyük ölçüde üreticiye dönecektir. Bu bağlamda, ilk aşamada Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi nde koyun ve kuzu eti üretiminin artırılması açısından Besicilik Kooperatifleri kurulabilir ve yaygınlaştırılabilir. Koyun ve keçi sütlerinden yapılan peynirlerin giderek artan düzeylerde müşteri bulunduğu Batı Anadolu Bölgesi nde ise sütlerin mandıraclar tarafından işlenmesi yerine, kooperatifler tarafından işlenmesi ve pazarlanması da özendirilmelidir. Yurtdışı pazarlama da kooperatifler rol oynamalıdır. Bununla birlikte kooperatifler piyasaya egemen oluncaya kadar,

özellikle koyun ve keçi sütünde adı konulmamış bir sözleşmeli üretim modeli olan mandıraların süt toplama düzeni ıslah edilmelidir. Daha önce de belirtildiği gibi mandıracılar, koyun ve keçi sütü fiyatlarını bir yıl önceden istedikleri gibi belirlemektedirler.

Yurt içi pazarlama politikaları kapsamında bir önemli olgu, ticaret borsaları bünyesinde canlı hayvan borsalarıdır. Canlı hayvan borsaları geliştirilmeli ve bu borsalara hayvan arzında, kooperatifleşmeyi özendirerek yasal düzenlemeler üzerinde durulmalıdır.

Dış ticaretle ilgili pazarlama politikalarında ise iç üretimi olumsuz olarak yönlendirilecek uygulamalardan kaçınılmalıdır. Geçmişte yapılan canlı hayvan ve hayvan ürünleri dışalımının, yurt içi üretimi ve sonuçta tüketimi olumsuz olarak etkilediği gibi önemli sağlık sorunları tartışmalarını ortaya çıkarmıştır. Dışalım gibi, plansız dışsatım da üretimi olumsuz olarak etkileyebilir. Örneğin Türkiye de koyun ve özellikle keçi dış satım, yurtiçindeki anaç varlığını aşırı sömürülmesine yol açmıştır.

Koyun ve keçi sağlığını korumadaki yetersizlikler de dış ticareti olumsuz olarak etkilemektedir. Bu nedenle, koyun ve keçide de sağlık koruma önlemlerinin hızla iyileştirilmesi, toplum sağlığı kadar dışsatım bakımından da önemlidir.

Yurt içi ve dışı pazarlamada önemli bir konu da, kaçak hayvan girişine bağlı olarak ortaya çıkan kaçak hayvan kesimi ve kaçak ettir. Kaçak et, salt hayvan girişinden de kaynaklanmamaktadır. Türkiye ye önemli miktarlarda kaçak etin girdiği de bilinmektedir. Bu nedenle kaçak girişlerin mutlaka denetim altına alınması, üreticilerin olduğu kadar tüketicilerin de çıkarınadır.

3. SONUÇ

Türkiye de koyun ve keçi yetiştiriciliği, beslenme, giyim ve istihdamda olduğu kadar iç ve dış ticaretle de önemli bir paya sahiptir. Bununla birlikte, teknik sorunlar dışında, uygulanan ekonomik politikalarla koyun ve keçi sayısında meydana gelen önemli düzeylerdeki düşüşler, nüfus artışına karşılık toplam et ve süt gibi besin üretiminde gerilemeler ortaya çıkarmış ve istihdamda da olumsuzlukları yaratan bir etmen olmuştur. Bütün bu olgular dikkate alındığında, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine geliştirilmesine ayrılan kaynakların artırılması zorunlu olmaktadır.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde gelirleri artırmak

için, teknik açıdan yapılması gereken ilk iş, ıslahın örgütlenmesidir. Ancak ıslahın örgütlenme çalışmalarında olumlu sonuç alınması, kısa, orta ve uzun dönemde uygulanacak üretim ve pazarlama politikalarına bağlıdır. Kısa dönemde, koyun ve keçi ürünlerinin fiyat oluşumunda üretici lehine gerekli desteklemeler, AB standartlarına uygun bir şekilde yapılmalıdır. Orta ve uzun dönemde ise, üreticilerin kooperatifleşmesi, küçük ve dağınık işletmelerin büyümesi ve birleştirilmesi için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Koyun ve keçi yetiştiriciliğine yapılacak desteklemeler, tarım sanayisini de olumlu olarak etkileyecektir. Bu bağlamda gıda, yem, dokuma, tarımsal araç-gereç (sağım ve kırkım makineleri, süt tankları vb) gibi sektörlere de önemli katkılar sağlanacaktır.

Türkiye de küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde olduğu üzere hayvansal üretim politikaları ve genelde tarım politikaları, yıllardır aşamalı olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve AB nin denetiminde olan Uluslararası Para Fonu (UPF) ve Dünya Bankası (DB) na bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak, salt keçi ve koyunda değil, tarımın her alanında üretimin önemli ölçüde gerilediği, kırsal kesimin daha da fakirleştiği ve gelir dağılımının giderek dengesiz bir duruma geldiği açık bir şekilde gözlemlenmektedir. ABD ve AB nin temel amacı, anılan örgütleri kullanarak ellerindeki bitkisel ve hayvansal ürün fazlalıkları ile ürettikleri tarımsal sanayii girdilerine (gübre, ilaç, gıda girdileri, tohumluk ve damızlık hayvan gibi) pazar bulmaya yöneliktir. Bunun için Türkiye gibi ülkelerde yurt içi üretimin geriletilmesi gereği vardır. Bu, UPF ve DB aracılığıyla yapılmakta olan iş budur.

Kısaca söylemek gerekirse, tarımda özellikle tarımın bir alt kolu olan hayvansal ürünlerde arz ve talep esnekliği düşüktür. Salt bu nedenden dolayı bile hayvan yetiştiriciliği, serbest piyasa düzeninin dalgalanmalarına bırakılamaz. Aslında Türkiye de yürürlükte olan sistem, serbest piyasa ekonomisi bile değildir. Sistem, UPF ve DB tarafından tekelci küresel kapitalizmin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmektedir.

Türkiye de tarım yönelik desteklemelerin kaldırılmasını isteyen ABD ve AB ülkelerinde tarımda serbest piyasa koşulları egemen değildir. Bu ülkeler, tarım sektörlerini korumak için yüksek düzeylerde destekleme fonlarına sahiptirler ve özellikle kendi iç pazarlarını, üretici ve tüketicilerini korumak için birbirlerini ile inanılmaz mücadele ve çatışmalara girmektedirler. ABD ve AB çiftçilerinin aynı zamanda teknik ve ekonomik olarak da çok

güçlü örgütleri vardır. Bu örgütler, yetiştiricileri korumak için aynı zamanda politik mücadelelerden bile kaçınmamaktadır. Yakın geçmişte Fransız Koyun Yetiştiricileri Sendikası'nın yapmış olduğu bir eylem buna örnek olarak verilebilir. Sendika üyeleri, Yeni Zelanda'dan dışalım yapılan kuzuların girişini engellemek için koyunlarıyla birlikte havaalanlarını kuşatmışlardı. Haber TV'lerde gösterildi.

Adana, 2002

Sonucun özeti olarak şu söylenebilir; Türkiye, tarımında da uyguladığı politikaları gözden geçirmeli, UPF ve DB'nin yönlendirmesinden vazgeçmeli, ulusal tarım politikalarını gündeme sokmalıdır. Bu bağlamda yetiştiriciler de hızla teknik ve ekonomik örgütlerini geliştirmelidir.